

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 243/07-25

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 19. júna 2008 v senáte zloženom z predsedu Petra Brňáka, zo sudkyne Marianny Mochnáčovej a sudcu Milana Ľalíka prerokoval sťažnosť MUDr. Z. S., N., zastúpeného advokátkou JUDr. Z. L., N., vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v spojení s právom na ochranu majetku podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 5 Cob 45/2007 z 3. júla 2007, a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo MUDr. Z. S. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v spojení s právom na ochranu majetku podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd bolo porušené rozsudkom Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 5 Cob 45/2007 z 3. júla 2007.

2. Rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 5 Cob 45/2007 z 3. júla 2007 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

3. Krajský súd v Bratislave je povinný uhradiť MUDr. Z. S. trovy právneho zastúpenia v sume 6 296 Sk (slovom šesťtisícdeväťdesiatšesť slovenských korún) na účet jeho právnej zástupkyne JUDr. Z. L. do jedného mesiaca od doručenia tohto nálezu.

4. Sťažnosti MUDr. Z. S. vo zvyšnej časti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

1. MUDr. Z. S. (ďalej len „sťažovateľ“) včas podanou sťažnosťou napadol rozsudok Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) z 3. júla 2007 s tvrdením, že mu riadne neposkytol spravodlivú súdnu ochranu v zmysle čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) pri vymáhaní pohľadávky v sume 1 536 317,15 Sk s prísl. z titulu poskytnutej, ale neuhradenej zdravotnej starostlivosti v odbore klinickej onkológie poisťovňou C. (ďalej len „zdravotná poisťovňa“), v dôsledku čoho bolo porušené aj jeho majetkové právo podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, resp. podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k dohovoru (ďalej len „dodatkový protokol“).

2. Sťažovateľ vytkol krajskému súdu, že pri výklade čl. VII bodu 2 Zmluvy o poskytovaní a úhrade zdravotnej starostlivosti z 29. júla 1997 č. 06/S/1/01208/1997 (ďalej len „zmluva“) medzi zmluvnými stranami C. a MUDr. Z. S., ktorú napísala zdravotná poisťovňa, vychádzal iba z názoru zdravotnej poisťovne, že sa zmluvné strany nedohodli na tom, že sa ich vzťah bude spravovať výlučne Obchodným zákonníkom, keď odkazuje aj na ďalšie právne normy, vrátane Občianskeho zákonníka, a preto uzavrel, že medzi nimi išlo o občiansko-právnu pohľadávku, na ktorú sa vzťahuje 3-ročná premlčacia doba podľa § 101 Občianskeho zákonníka, takže na námietku premlčania ju sťažovateľovi nepriznal. Poukázal

na to, že uvedenú zmluvu vyhotovila zdravotná poisťovňa bez jeho súčinnosti, preto mal konajúci súd vychádzať z jej výslovného znenia, z ktorého vyplýva, že na vzťahy sa použije aj Obchodný zákonník (popri Občianskom zákonníku), a v prípade nejasnosti mal použiť všeobecne platnú zásadu, že ak sú v zmluve použité formálne pojmy, ktoré možno vykladať rozdielne, bolo by spravodlivé ich vykladať v neprospech toho, kto ich do zmluvy zakotvil, a nie v neprospech toho, kto ich len akceptoval, podľa nej dobromyseľne konal a svoje záväzky si riadne a včas splnil. Napokon dodal, že v napadnutom rozsudku krajský súd vôbec nereagoval na túto námietku prednesenú na odvolacom pojednávaní a že výsledok sporu ho ako podnikateľa zlikvidoval tak, že s podnikaním musel skončiť a odísť pracovať do Českej republiky.

3. Sťažovateľ žiadal, aby ústavný súd po prijatí sťažnosti vydal nález, v ktorom bude konštatované, že

- základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, základné právo vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a majetkové právo podľa čl. 1 dodatkového protokolu k dohovoru rozsudkom krajského súdu sp. zn. 5 Cob 45/2007 z 3. júla 2007 bolo porušené,

- rozsudok krajského súdu z 3. júla 2007 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie,

- priznáva sťažovateľovi náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch v sume 2 000 000 Sk, ktoré mu zaplatí krajský súd do dvoch mesiacov, a že

- priznáva sťažovateľovi náhradu trov konania v sume 32 056 Sk, ktorú krajský súd zaplatí na účet jeho právnej zástupkyne JUDr. Z. L.

4. Krajský súd ako účastník konania v odpovedi na žiadosť o vyjadrenie k sťažnosti uviedol, že v plnom rozsahu odkazuje na odôvodnenie napadnutého rozsudku.

5. Ústavný súd si ďalej vyžiadal spis Okresného súdu Nové Zámky (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 30 Cb 367/2004. Po podrobnom posúdení obsahu spisu, sťažnosti a vyjadrenia k nej a po tom, ako zobral na vedomie vyjadrenia účastníkov konania, že súhlasia s tým, aby bolo rozhodnuté bez ústneho pojednávania, dospel ústavný súd na neverejnom pojednávaní k záveru, že sťažnosť je dôvodná.

6. Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že predstavuje súdny orgán ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy). Nie je však súčasťou všeobecných súdov, ktorým preto ani nie je inštančne nadriadený. Úlohou ústavného súdu je kontrola rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, avšak len za situácie, keď svojimi rozhodnutiami zasahujú do ústavne zaručených základných práv a slobôd jednotlivca. To znamená, že ústavný súd nie je oprávnený zasahovať do rozhodovacej činnosti všeobecných súdov v prípade, keď dochádza k porušeniu bežnej zákonnosti alebo iným nesprávnostiam, ktoré svojou podstatou spočívajú v rovine podústavného práva.

7. Ako však ústavný súd vo svojej judikatúre opakovane zdôraznil, nezávislosť rozhodovania všeobecných súdov sa uskutočňuje v ústavnom a zákonom procesnoprávnom a hmotnoprávnom rámci. Procesnoprávny rámec predstavujú predovšetkým princípy riadneho a spravodlivého procesu, ako vyplývajú z čl. 46 a nasl. ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Jedným z týchto princípov predstavujúcich súčasť práva na riadny proces (čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 6 ods. 1 dohovoru) a vylučujúcich ľubovôľu pri rozhodovaní je aj povinnosť súdu svoje rozsudky odôvodniť (§ 157 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku - ďalej len „OSP“), a to spôsobom zakotveným v ustanovení § 157 ods. 2 OSP. Z odôvodnenia musí vyplývať vzťah medzi skutkovými zisteniami a úvahami pri hodnotení dôkazov na jednej strane a právnymi závermi na strane druhej. V prípade, keď sú právne závery súdu v extrémnom nesúlade s vykonanými skutkovými zisteniami alebo z nich v žiadnej možnej interpretácii odôvodnenia súdneho rozhodnutia nevyplývajú, treba takéto rozhodnutie považovať za rozporné s čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru. Naopak, ak všeobecný súd rešpektuje kautely určujúce minimálnu mieru racionality a konzistencie skutkovej a právnej argumentácie, nepatrí do právomoci ústavného súdu „hodnotiť“ hodnotenie dôkazov, resp. posudzovanie skutkového stavu, ako správne zisteného všeobecným súdom, a to ani vtedy, ak by sa s takým hodnotením ústavný súd sám celkom nestotožnil.

8. Všeobecný súd by nemal byť vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení nekoherentný, t. j. jeho rozhodnutie musí byť konzistentné a jeho argumenty musia podporiť

príslušný záver. Súčasne musí dbať tiež na jeho celkovú presvedčivosť, teda inými slovami, na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé. V prípade, keď sú právne závery v extrémnom nesúlade s vykonanými skutkovými zisteniami alebo z nich v žiadnej možnej interpretácii súdneho rozhodnutia nevyplývajú, treba také rozhodnutie považovať za rozporné s čl. 46 ods. 1 ústavy či čl. 6 ods. 1 dohovoru.

9. Ústavný súd v súlade s opakovane postulovaným princípom sebaobmedzenia svojej vlastnej rozhodovacej činnosti sa v tejto sťažnosti zaoberá len dôvodom, pre ktorý všeobecné súdy považovali záväzkový právny vzťah vzniknutý na základe dohody uzavretej medzi sťažovateľom a zdravotnou poisťovňou, za občianskoprávny vzťah, na ktorý bolo potrebné aplikovať predpisy občianskeho práva, vrátane trojročnej premlčacej doby podľa ustanovenia § 101 Občianskeho zákonníka. V tejto súvislosti dodáva, že interpretácia zmlúv ako prejavov autonómnej normotvorby účastníkov súkromnoprávných vzťahov je zásadne úlohou všeobecných súdov, to však len potiaľ, pokiaľ všeobecné súdy nerozhodujú v extrémnom rozpore s obsahom súdneho spisu alebo s princípom spravodlivosti alebo arbitrárne; opačný postup by bolo možné označiť za svojvôľu, ktorou sa porušujú ústavne zaručené práva a do tohto procesu ústavný súd musí zasiahnuť.

10. Interpretácia zmluvných textov je vo svojej základnej podobe do istej miery porovnateľná s výkladom právnych predpisov. Ako spoločný faktor spája výklad zmluvných textov a právnych predpisov hlavne skutočnosť, že obidvoje, t. j. právny predpis aj zmluva, zakladajú právo. Ako v prípade výkladu právneho predpisu, tak v prípade zmluvy rovnako platí, že jazykový výklad predstavuje prvotné priblíženie sa k aplikovanej právnej norme. Je východiskom na objasnenie a ujasnenie si jej obsahu, zmyslu a účelu. Právny formalizmus orgánov verejnej moci a nimi vznášané prehnané nároky na formuláciu zmluvy nemožno však z ústavnoprávneho hľadiska vždy akceptovať, lebo môžu zasahovať do zmluvnej slobody občana vyplývajúcej z princípu priority občana nad štátom a z princípu zmluvnej voľnosti a jej ochrany v zmysle čl. 2 ods. 3 ústavy. Táto úvaha tiež zodpovedá príkazu, ktorý zákonná úprava dáva sudcovi pri výklade dohodnutých

ustanovení, ktorou sa jednoznačne stanoví prioritá skutočnej vôle účastníkov zmluvy. Pacta sunt servanda je všeobecným právnym princípom, ktorý aj v ústavnoprávnej rovine tvorí neopomenuteľný atribút materiálneho právneho štátu.

11. Text zmluvy je preto prvotným priblížením sa k významu zmluvy, ktorý si chceli jej účastníci svojím konaním stanoviť. Doslovný výklad textu zmluvy môže, ale nemusí byť v súlade s vôľou konajúcich strán. Ak vôľa zmluvných strán smeruje k inému významu a ak sa podarí vôľu účastníkov procesom hodnotenia skutkových a právnych otázok ozrejmiť, má zhodná vôľa účastníkov zmluvy prednosť pred doslovným významom textu nimi formulovanej zmluvy. Vôľa je vnútorným stavom konajúcej osoby, ktorý nie je bezprostredne prístupný interpretovi právneho úkonu, a nie je interpretom tohto právneho úkonu poznateľný. Na vôľu je preto nutné hľadieť (usudzovať) z vonkajších okolností spojených s podpisom a realizáciou zmluvného vzťahu, hlavne na okolnosti spojené s podpisom zmluvy a následne na konanie účastníkov po podpise zmluvy.

12. Vo všeobecnej rovine nemožno presne vyjadriť hierarchiu jednotlivých interpretačných argumentov ani špecifikovať okolnosti, za ktorých má mať jednotlivý argument prednosť pred argumentom iným. Inak povedané, objektívne právo hoci upravuje základné argumenty a metódy výkladu zmlúv a iných právnych úkonov, nielen že nepodáva úplný výpočet argumentov a princípov, ku ktorým má súd pri výklade zmlúv prihliadať, ale nestanoví ani jednoznačnou formou vzájomné vzťahy medzi jednotlivými interpretačnými pravidlami. Súd musí prihliadať k vzájomným vzťahom jednotlivých do úvahy pripadajúcich argumentov a ich úlohu v konkrétnom prípade vyvážiť s ohľadom na špecifikum danej kauzy, a nie tieto kritériá iba mechanicky aplikovať. Takýto prístup je zároveň prístupom modernej judikatúry, ktorá postupne nahrádza formálne legalistický pohľad na právo pohľadom, ktorým sa sudca usiluje poskytnúť najlepšie vyargumentovanú odpoveď na právne a skutkové otázky, ktoré pred neho strany sporu predložia.

13. Ústavný súd však neprehliadol, že všeobecné súdy vôbec nevychádzali z relatívne jasného textu zmluvy (podľa čl. VII bodu dva, v znení: „Vo veciach, ktorú nie sú upravené touto zmluvou sa zmluvné strany riadia príslušnými ustanoveniami Obchodného

zákonníka, Občianskeho zákonníka a iných všeobecne záväzných právnych noriem“), ako aj postoja samotného sťažovateľa, ktorý zmluvou vytvorený vzťah považoval za vzťah obchodnoprávny tak, ako ho mal vytvorený obdobnými zmluvami aj s inými zdravotnými poisťovňami (V. a S.), a ktorý im umožnil vzájomný záväzkový vzťah podriaďiť pod režim Obchodného zákonníka (porov. aj § 262 Obchodného zákonníka). Táto voľba však nevyklučuje subsidiaritu Občianskeho zákonníka pre riešenie niektorých aspektov daného zmluvného vzťahu, či použitie iných právnych predpisov tak, ako to je uvedené aj v citovanom článku dohody.

14. Samotná skutočnosť, že predmetná zmluva bola koncipovaná a napísaná jednou jej stranou (zdravotnou poisťovňou) a sťažovateľ ku nej len „pristúpil“ jej podpísaním s akceptáciou obsahu (teda aj sporného článku VII bodu dva), predstavuje ďalší zásadný argument proti interpretácii zmluvy podanej všeobecnými súdmi. Ústavný súd v tomto smere odkazuje na všeobecne platný princíp, podľa ktorého ak sú v zmluve použité formulácie a pojmy, ktoré možno vykladať rozdielne, javí sa byť spravodlivým vykladať ich v neprospech toho, kto ich do zmluvy uložil. Zmyslom tohto princípu je neumožniť strane naformulovať v zmluve ustanovenie pripúšťajúce viacvýznamový výklad a následne v zlej viere zneužiť mnohoznačnosť tohto ustanovenia na úkor záujmov druhej zmluvnej strany. Rozumným sa preto javí postulovať, podľa ktorého tvorca zmluvy, ktorý argumentuje neurčitým ustanovením pripúšťajúcim viacerý možný výklad, sám musí preukázať, že nekoná v zlej viere a že medzi stranami bol skutočne konsenzus na tvorcom zmluvy tvrdenom význame, a nie naopak, tak ako to ustálili všeobecné súdy. Takúto požiadavku nemohla zdravotná poisťovňa v tejto veci uniesť, ak sama *expressis verbis* do čl. VII bodu dva uviedla, že vzťah medzi ňou a sťažovateľom sa bude riadiť nielen Občianskym zákonníkom, ale aj Obchodným zákonníkom či inými právными predpismi.

15. Nie je preto správny názor krajského súdu v napadnutom rozsudku, že záväzkový právny vzťah medzi účastníkmi zmluvy sa bude riadiť len Občianskym zákonníkom, pretože je absolútne právne nevysvetliteľné, prečo zdravotná poisťovňa na jednej strane sama do predmetnej zmluvy napísanej jej profesionálnym právnikom vložila jasný text, že uvedený vzťah sa bude riadiť aj Obchodným zákonníkom a inými všeobecne záväznými

právnymi predpismi a na strane druhej tvrdila, že išlo len o občiansky záväzkový právny vzťah.

16. Nemožno teda usúdiť inak, než tak, že v auguste 2004 poisťovňou v odpore proti vydanému platobnému rozkazu vznesený argument, že keď nie je podnikateľský subjekt, jeho zmluvné vzťahy sa musia riadiť iba Občianskym zákonníkom, bol argumentom účelovým majúcim za cieľ oslabenie nároku sťažovateľa vo forme otvorenia možnosti pre poisťovňu brániť sa vymáhateľnosti jeho pohľadávky na súde námietkou jej premlčania, a to v podstatne kratšej dobe, než by to bolo v prípade, keby sa vzťah posudzoval podľa príslušných ustanovení Obchodného zákonníka tak, ako to predvídala aj samotná dohoda.

17. Pri výklade právnych úkonov je nepísaným právnym pravidlom tiež predpoklad, podľa ktorého žiaden normotvorca nezamýšľa dať ním tvorenému aktu neurčité, absurdné alebo nerozumné, a tým vlastne aj neplatné (čo aj čiastočne) dôsledky. A výklad zmluvy vedie z pohľadu strán touto zmluvou viazaných k absurdným výsledkom, treba sa im vyhnúť inou aplikáciou príslušných ustanovení. Súd by sa preto mal pri výklade zmluvy vyhnúť hlavne takému výkladu, ktorý je pochybný, hlavne s ohľadom na problematické dôsledky, ku ktorým vedie. V danom prípade však zvolili všeobecné sudy taký výklad, ktorý prikladá zmluve z 29. júla 1997 veľmi iracionálne konsekvencie pre jednu z jej strán (sťažovateľa) oproti strane druhej.

18. Z uvedeného vyplýva, že všeobecné sudy (okresný súd i krajský súd) rozhodli v danej veci celkom formalisticky, svojvoľne a arbitrárne bez toho, aby mal ich výrok rozumný základ v obsahu spisu a poskytoval rozumné vysvetlenie toho, čo sa medzi sťažovateľom a zdravotnou poisťovňou skutočne odohralo. Všeobecné sudy nemôžu rozhodovať na základe síce zdanlivo ľahko sa ponúkajúceho formalistického argumentu aj podľa doloženej judikatúry, v skutočnosti však argumentu, ktorý bol v zjavnom rozpore s obsahom spisu.

19. S ohľadom na to, že krajský súd svojím rozsudkom porušil práva a slobody vyplývajúce z ustanovení čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 6 ods. 1 dohovoru v spojení s čl. 20 ods. 1

ústavy a čl. 1 dodatkového protokolu, ústavný súd napadnuté rozhodnutie krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 56 ods. 1, 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde.

20. Vzhľadom na to, že dôsledkom kasačného následku tohto nálezu sa pre sťažovateľa znova otvorila cesta pre uplatnenie svojho nároku pred všeobecným súdom, bola jeho požiadavka na priznanie nemajetkovej ujmy v peniazoch odmietnutá.

21. Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátkou JUDr. Z. L. Ústavný súd priznal úhradu za dva úkony právnej služby (príprava a prevzatie zastúpenia a spísanie sťažnosti a jej podanie) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a) a c) v spojení s § 13 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z., a to v sume 2 970 Sk za jeden úkon právnej služby, krát dva úkony, a 2 x 178 Sk režijný paušál (§ 16 ods. 3 cit. vyhlášky) v celkovej sume 6 296 Sk, ktorú krajský súd uhradí na účet právnej zástupkyne sťažovateľa v lehote jedného mesiaca od doručenia nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutie nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. júna 2008